

‘Ook een dode boom is het waard om behouden te worden’

Ommetje door Apeldoorn met boombeheerder

‘Hier wil ik niet ingrijpen’, zegt Peter Huis in ‘t Veld, wijzend naar de dode taken die uitsteken boven het gebladerte van een bosje in het Verzetsstrijderspark in Apeldoorn. ‘Die boom is nog heel waardevol en hij heeft een belangrijke functie voor het behoud van dat bosje.’

Auteur: Hanneke Tax

‘Zonder omringend groen heb je geen ecologische samenhang en moet de boom het zelf doen, ook bij weers-extremen’

Even later lopen we op het pad langs de dode boom. En inderdaad, er zit geen enkel blad meer aan. ‘Ecologisch gezien heeft zo’n dode boom veel waarde; het is jammer om hem meteen te kappen. Bovendien willen we dit bosje graag behouden en dat lukt alleen als we er geen gaten in slaan. Anders is straks de volgende aan de beurt.’

Boombeheerder Peter Huis in ‘t Veld schetst het boombeleid in Apeldoorn in grote lijnen. Her en der vult hij de details in met voorbeelden die we onderweg passeren. ‘Het boombeheer en -beleid is in Apeldoorn wijkoverstijgend georganiseerd’, vertelt hij. ‘Wijkbeheerders hebben per wijk het groen en grijs onder hun hoede en werken daarbij samen met de overkoepelende functies boombeheer en bijvoorbeeld riolering. Groen is van die twee het zichtbaarst; mensen in de omgeving voelen zich daar steeds sterker bij betrokken.’

Om de boom heen ontwerpen

In de bijna twintig jaar dat Huis in ‘t Veld in Apeldoorn met bomen werkt, groeide het inzicht dat groenbeleid belangrijk is. ‘Voor de laatste vijf jaar is het duidelijker zichtbaar op de gemeentelijke agenda en word je als boombeheerder niet meer standaard als laatste bij projecten gehaald. Toch moet ik nog steeds

alert blijven en vroegtijdig aanhaken bij projecten, vooral om het behoud van bomen zeker te stellen. We willen niet dat volwassen bomen zomaar moeten wijken voor een plan, maar dat het plan om die boom heen ontworpen wordt. Bij gebiedsinbreidingen is daar nog wel een slag te maken. Het verschilt per projectleider hoe hoog die het groen en de bomen op zijn agenda heeft staan. Dat kan beter; het belang om oude bomen te behouden zou niet van de welwillendheid van projectleiders moeten afhangen, maar moet beleidsmatig vastgelegd worden.’

Liever op de fiets

We zijn met de auto onderweg naar het Havenpark. ‘Ik stap het liefst op de fiets, want Apeldoorn is prima met de fiets te bereiken. Maar in de praktijk wordt er vaak naar de auto gegrepen, bijvoorbeeld als je spullen mee moet nemen voor inspectie. Vaak kun je die ook meenemen in een goede tas of zo’n fietsbezorgersbox. Apeldoorn zou eens kunnen kijken naar een geschikt fietsenpark om de autokilometers terug te dringen.’

Aan het Havenpark is een compact ogende nieuwbouwwijk verrezen. Tussen de blokken met woningen zie je aan de voorkant een soort binnentuin met een aantal jong aangeplante

Peter Huis in 't Veld bij de linde in het verzetssrijderspark

bomen in het groen en speelgelegenheid. Achter de huizen is ook zo’n soort binnentuin, maar dan als parkeerplaats ingericht. Naast het wijkje ligt een stuk grond klaar voor nieuwbouw van een appartementengebouw, de Silo. Nu is het een leeg veld met een solitaire eik, die is voorzien van een ruim hekwerk rondom. Boom en groeiplaats zijn goed beschermd tijdens de komende bouwactiviteiten. ‘In dit geval hebben we een projectleider die het behoud van zo’n boom omarmt en dus meedenkt, zodat we dit op tijd konden regelen. De eik zal deel uitmaken van het toekomstige park tussen het appartementencomplex en het kanaal.’

Jong en oud

De afgelopen jaren had Apeldoorn veel aandacht voor de aanplant van jonge bomen. ‘Dat is ook belangrijk. Maar op dit moment verschuift de focus meer naar het behouden van bestaande, oudere bomen. Omdat je de waarde van een volwassen boom niet kunt vervangen, ben ik steeds op zoek naar extra manieren om belangrijke bomen een meer beschermde status te geven. In het bomenbeleid, maar bijvoorbeeld ook door bijzondere exemplaren als erfgoed te registreren of door herinneringsbomen duidelijk op de kaart te zetten.’

Huis in ‘t Veld vertelt verder: ‘Bomen in hoogstedelijk gebied vragen een andere aanpak dan bomen in groene zones. In de stad is de levensduur vaak anders en kies je ook op een andere manier voor soorten. Zonder omringend groen heb je geen ecologische samenhang en moet de boom het zelf doen, ook bij weers-extremen. De gemeenteraad kiest primair voor inheemse en

De boom mag blijven - het pad wordt verlegd

Deze beuk bij winkelcentrum Orden mag zijn takken laten vallen

Vlak voor de storm werden enkele volwassen bomen verplant naar de Koning Stadhouderslaan

‘De stad herbergt inmiddels een arboretum aan groeiplaatsconstructies. De kennis daarover delen we graag met anderen’

autochtone soorten op plaatsen waar je een ecologische zone in stand kunt houden. Maar in het meest verstedelijkte gebied zijn zogenoemde klimaatbomen juist een prima optie. Het zijn vaak uitheemse soorten die goed kunnen omgaan met droogte, die schaduw geven en water kunnen bufferen en verdampen. Ze dragen dus bij aan verkoeling én kunnen goed overleven onder moeilijke omstandigheden.’

‘Aan onze boombunkers kun je zien dat Apeldoorn al decennia aan de weg timmert als groene stad’, vertelt Huis in ‘t Veld niet zonder trots. ‘We hebben ons altijd lerend en innovierend opgesteld. Mijn voorganger op deze post, Anton Dekker, is de grondlegger van het gebruik van boombunkers. Daarmee loopt Apeldoorn voorop. De oudste boombunkers aan de Stationsstraat liggen er al zo’n twintig jaar en de stad herbergt inmiddels een arboretum

aan groeiplaatsconstructies. De kennis daarover delen we graag met anderen, onder meer via opleidingen tot boomverzorger, zoals bij Praktijk Centrum Bomen, Yuverta en Van Hall Larenstein. In de oudste boombunkers zijn we met een onderzoek gestart om te zien hoe die groeiplaatsen er eigenlijk voor staan. Zo’n bunker is in feite een *black box*: je kunt de binnenkant niet inspecteren en alleen aan de conditie van de boom kun je aflezen wat er ondergronds vermoedelijk gebeurt. Die conditie begint trouwens wat af te nemen. Om toch te kunnen bepalen wat er in de grond gebeurt, zijn er sensoren aangebracht. Die meten onder meer het vochtgehalte, de geleiding (EC) en de gassen (O₂ en CO₂) in de groeiplaats. Mogelijk moeten deze bomen bemest worden, maar dat doen we liever niet blind, zonder te weten wat er nodig is en hoe de groeiplaats de voedingsstoffen kan opnemen. Deze kennis kunnen we ook vertalen naar andere groeiplaatsconstructies. Tegelijk gaat de innovatie verder en zijn er nieuwe constructies in de markt. Maar inmiddels komen ook de problemen en uitdagingen van dit concept in beeld, waar we weer van kunnen leren.’

Peter Huis in 't Veld bij de herinneringsboom in het Zuiderpark

Hoge zandgrond

Onderweg passeren we steeds water: het Apeldoorns Kanaal, de Grift en diverse kleinere waterloopjes. Huis in ‘t Veld licht toe: ‘Die beken en sprengen zijn altijd erg belangrijk geweest voor de waterhuishouding in Apeldoorn. Daarom is een deel van die sprengen de laatste jaren weer “omhoog gehaald”, om verbindingen te maken tussen de waterlopen in de stad. Water is namelijk een belangrijke uitdaging; Apeldoorn ligt op hoge zandgrond op de grens van de Veluwe en het IJsselgebied. Droge, hete zomers

Peter Huis in ‘t Veld

Peter Huis in ‘t Veld is als boombeheerder (technisch beheerder bomen) verantwoordelijk voor controle, vervanging en onderhoud van bomen in de gemeente Apeldoorn. Hij startte er in 2003 als mbo-boomverzorger en ontwikkelde zich langzamerhand vanaf de werkvloer naar de adviesrol die hij nu heeft. Het begon met snoeien, daarna volgde werk aan projecten en nu staat hij aan het roer van het Apeldoornse boombeleid. Veel vakkennis ontleent hij aan de opleidingen tot European treeworker, tree technician en tree manager. Hij is tevens secretaris in het bestuur van het Norminstituut Bomen.

De nieuwe beuk is voorzien van een hek ter bescherming

in combinatie met een lage waterstand kunnen voor problemen zorgen; vooral over de conditie van volwassen bomen moet je je dan zorgen maken. We bedenken daarom allerlei maatregelen, niet alleen voor het beschermen van individuele bomen, maar ook voor het verbeteren van de blauw-groene infrastructuur. Ook met ecologisch bermbeheer, waarbij minder dan voorheen wordt gemaaid, willen we bijdragen aan het verbeteren van het evenwicht. Verder is het beleid om blad niet meer standaard op te ruimen, maar alleen waar dat nodig is. De kunst is om water en organische stof vast te houden. Het is jammer dat we daar niet al tientallen jaren eerder mee zijn begonnen, maar de tijdgeest was toen anders en dat leverde andere besluiten op. Voor een aantal 120- tot 150-jarige bomen in oud-Apeldoorn is het tij waarschijnlijk niet meer te keren: een deel daarvan zal de komende jaren vervangen moeten worden.'

Bomenlegger: basis voor groene structuur

Huis in 't Veld pleit daarom voor het gebruik van een bomenlegger: 'Voor de infrastructuur in de stad gebruiken we leggers waarop de structuur van wegen en andere grijze verbindingen is vastgelegd. In een bomenlegger kun je de groene structuur vastleggen. Daarin vind je zones waar bomen oud mogen worden en waar we dus moeten zorgen voor ruime en kwalitatief goede groeiplaatsen, ingebed in groene zones. In

Er zijn sensoren aangebracht om het inwendige van de boom beter te monitoren

andere delen van de groene structuur neem je er genoeg mee dat bomen een snellere omlooptijd hebben en is een kleinere groeiplaats tussen kabels acceptabel. Zo'n legger geeft een basis om keuzes te maken en te sturen op beleid.'

Ook groen in parkbuurt heeft bescherming nodig

Bij het Verzetssrijderspark is het groen alom aanwezig. Het is een buurt op stand. 'De parkbuurt ligt op een steenworp afstand van kroondomein Het Loo en is ontstaan uit een aantal landgoederen. Die zijn indertijd verkocht via projectontwikkelaars, waarbij er eerst parken werden aangelegd en vervolgens kavels werden vrijgegeven voor woningbouw. Midden op het grasveld waar in mei 2019 de Boominfodag werd gehouden, staat een linde van ongeveer 25 jaar oud: de generatie tussen jonge aanplant en oude bomen. Deze plaats is al beschermd stadsgezicht en er is dus geen risico dat hier bebouwing komt. Wel heeft de linde het al jaren moeilijk omdat hij midden op het veld staat, waar evenementen, wandelaars en spelende kinderen een bedreiging zijn. Daarom is rondom de linde een houten hekwerk geplaatst met aan de buitenkant bankjes. Daarmee krijgt de boom een sociale functie en toch de ruimte om volledig uit te groeien. Een mevrouw die in de buurt woont, houdt deze boom een beetje in de gaten. Als er teveel wordt rondgehangen, krijg ik een belletje.'

We komen bij het bosje met de dode boom erin. 'Het risico op takbreuk wordt steeds groter. Normaal betekent dat kappen als zo'n boom zoals hier naast het pad staat. Maar in dit geval wil ik de dode boom niet kappen, maar het pad verleggen. We moeten het daar nog over hebben met de buurt, maar ik denk dat we het kunnen uitleggen. De mensen kunnen er dan omheen lopen, buiten de gevarenzone van die boom. De dode boom kan dan nog een tijd blijven staan en allerlei ecologische diensten leveren. Bovendien: als we in een bosje als dit beginnen met kappen, vallen er gaten en daarmee ontnemen we een deel van de beschutting. Andere bomen komen in de frontlinie te staan waar zon, hitte en droogte er meer vat op krijgen. Als het bosje eenmaal gaat degenereren, is dat moeilijk om te keren.'

Stammen rond bijna dode boom

Huis in 't Veld lijkt een zwak te hebben voor bomen in de laatste levensfase. De beuk achter winkelcentrum Orden is daar een mooi voorbeeld van. Rondom de bomen in dit miniparkje liggen boomstammen die de doorgang verhin-

OMMETJE MET...

deren en dat lost het veiligheidsprobleem op: de zo goed als dode boom mag blijven staan. De beuk is bovendien aangetast door reuzenzwam. 'Hij mag zelf langzamerhand uit elkaar vallen voordat hij wordt vervangen door een jonger exemplaar. Om kaalslag te voorkomen, is vlakbij alvast een opvolger aangeplant, die al een behoorlijk formaat heeft. Om deze nieuwe boom langer te laten meegaan, is er een houten hek omheen geplaatst.'

Herinneringsboom

Op de terugweg gaan we nog even het Zuiderpark in, omdat daar een mooie herinneringsboom staat. Alle herinneringsbomen in Apeldoorn zijn recent opnieuw in kaart gebracht. Vele daarvan hebben te maken met het oorlogsverleden of de Oranjes. Dat laatste geldt ook voor de linde in het Zuiderpark. Ervoor ligt een grote kei met daarin een nauwelijks leesbare inscriptie. We kunnen de datum nog herkennen: 10 maart 1966; daaronder zijn de letters B en C te zien. Deze boom, inmiddels dus 56 jaar oud, werd geplant ter gelegenheid van het huwelijk van prinses Beatrix en prins Claus. 'Hier wordt binnenkort onderhoud gepleegd, waarbij de tekst met goudverf weer goed leesbaar wordt gemaakt. Die steen ligt er straks weer mooi bij. Voor mij als boombeheerder is het een win-winsituatie: het betekent dat ook deze boom een beschermde status heeft als herinneringsboom.'

Stormpreventie

Als laatste zien we vanuit de auto aan de Koning Stadhouderslaan een aantal bomen die met kabels verankerd lijken tegen storm. 'Deze vijf bomen zijn verplaatst vanaf de Hoofdstraat-zuid in verband met werkzaamheden voor woontoren De Hoofdstraat, midden in het centrum. Dat was vlak voor het beruchte stormentrio in februari van dit jaar. Het was niet mogelijk om de planning nog aan te passen; de bomen moesten tijdig weg vanwege het bouwrijp maken van het terrein. Omdat we deze bomen juist wilden behouden, hebben we extra aandacht besteed aan het veiligstellen tegen de storm. Binnenkort mogen die kabels er weer af, omdat ze inmiddels beter gesetteld zijn op hun nieuwe plek.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!